

Viljo Nissilä

Viljo Nissilä 60-vuotias

Kuusikymmentä vuotta täytti 21. elokuuta Jyväskylän kasvatusopillisen korkeakoulun suomen kielen apulaisprofessori Viljo Johannes Nissilä. Hän on syntynyt Ruskealassa, tullut ylioppilaaksi Viipurin suomalaisesta lyseosta 1922, suorittanut Helsingin yliopistossa filosofian kandidaatin tutkinnon 1927 ja filosofian lisensiaatin tutkinnon 1939 sekä saanut filosofian tohtorin arvon 1941. Monen vanhemman polven tut-

kijan tavoin hän on leipätöikseen palvelut pitkään koululaitosta: ensin suomen kielen, historian ja filosofian alkeiden opettajana Viipurin uudessa yhteiskoulussa 1929—33, sitten suomen kielen vanhempana lehtorina Viipurin suomalaisessa kaksoislyseossa 1933—45 ja sodan jälkeen vastaavassa virassa Helsingin kaksoisyhteislyseossa 1945—61.

Koulumiehen uran rinnalle ja Viritäjän näkökulmasta sitä tärkeämmäksi-

kin sijoittuu Viljo Nissilän toinen elämäntehtävä: pitkäjännitteinen tieteellinen toiminta nimistöntutkimuksen alalla. Tieteellisten seurain paikannimistötoimikunnan stipendiaattina hän jo kesällä 1931 tallensi Metsäpirtin ja Sakkolan pitäjien paikannimistöä, ja siitä sai alkunsa harvinaisen satoisa kenttäreääjän taival, joka suuntautui ensin kolmikymmenluvun kesinä moniin muihinkin Kannaksen pitäjiin, myöhemmin sekä kannakselaisen siirtoväen että myös eräiden Sydän-Hämeen ja Pohjois-Pohjanmaan pitäjien kantaväestön keskuuteen. Kaikkiaan Nissilä on ennättänyt luovuttaa nimiarkistomme kokoelmiin noin 31 000 nimilippua, joihin sisältyy mm. vaikeissa oloissa kerätty täydellinen Antrean pitäjän kokoelma (n. 9 100 lippua) ja viime vuosina kestästä kesään täydentynyt Räisälän kokoelma (tällä haavaa jo n. 5 700 lippua). Kun vielä otetaan huomioon Nissilän jatkosodan aikana keräämät itäkarjalaiset nimiaineokset (n. 12 500 lippua) ja Heimopataljoonan miesten tiedonantoihin perustuvat sodanaikaiset inkeriläiskeräelmät, päädytään kokonaistulokseen, joka takaa Nissilälle maailman nimestäjien joukossa yhden kärkitiloista, ellei peräti ensimmäisen sijan.

Opettajansa E. A. Tunkelon kehotuksesta Viljo Nissilä kolmikymmenluvulla ryhtyi laatimaan ensimmäistä suomalaista väitöskirjaa paikannimistön alalta, esikuvanaan etenkin Ruotsissa harrastetut määrääluetta koskettelevat nimistömonografiat. Tutkimuskohteeksi antautui itsestään Vuoksen varren luontonomistö, johon Nissilä omissa kenttakeruissaan oli syvästi perehtynyt ja jonka vaiheita hän saattoi valaista myös tekemiensä runsaiden arkistopöytäkirjojen avulla. Työn tulos, 488-sivuinen »Vuoksen paikannimistö I», tarkastettiin julkisesti lokakuussa 1939 — viimeisinä hetkinä, jolloin teoksessa selvitelty karjalainen nimiperinne vielä rauhassa eli vanhoilla tyyssijoillaan —, ja vasta-vaittäjä Jalo Kalima totesi kernaasti sen selviämäänpistävät ansiot: »Nissilän teok-

sen merkitys ei supistu siihen, että tärkeän alueen paikannimistö on siinä selvitetty ansiokkaalla tavalla. Tämä väitöskirja tarjoaa hyvän tukikohdan vastaisten paikannimistötoimikuntien suorittajille, siinä on paljon valmista työtä, joka edistää sekä naapurialueiden että kaukaisempienkin paikannimien selvittämistä.»

Nimistöntutkimuksen vainioilla on meillä liikkunut vain vähän leikkuumiehiä. Kaliman uumoilemista »vastaisista paikannimistötoimikunnista» on joutunut enimmäksi osaksi huolehtimaan juuri Viljo Nissilä, jonka tiivistietoisia, ainekseenhallinnaltaan jatkuvasti vankkenevia tutkielmia mm. Virittäjän lukijat ovat saaneet nähdäkseen nyt jo kolmen vuosikymmenen ajan. Palautettakoon mieleen vain sellaiset laajoja esitöitä vaatineet artikkelit kuin »Venäläisperäisiä henkilönnimiä Itä-Karjalan paikannimistössä» (Virittäjä 1943; tämän tutkielman täydennykseksi ilmestyi Suomi-kirjassa 1945 »Lisää venäläisperäisiin henkilönnimiin Itä-Karjalan paikannimistössä»), »Pohjois-Pohjanmaan karjalaista nimitystä» (1948), »Eräs alaksalainen henkilönnimityyppi Suomessa» (1951), »Syntymäpaikkaa ja -yhteisöä ilmaisevia sanoja nimistössämme» (1954), »Slaavilaisia aineksia nimistössämme» (1956), hyvin perusteltu selitys »*Tampere*-nimestä» (1959) sekä runsasaineistoinen »Karjalan nimestä» (1962). Kaikkiaan Nissilän avusteita on julkaistu Virittäjässä 34 kertaa, ja sivumäärältään (yht. 428) ne riittäisivät täyttämään lehtemme yhden vuosikerran. Laajahkojakin tutkielmia ja kirjoituksia hän on vuosien mittaan lisäksi kylvänyt erilaisiin julkaisuihin: osakunta- ja maakunta-albumeihin, paikallishistorioihin, Kalevalaseuran vuosikirjaan, Äidinkielen opettajain liiton vuosikirjaan ynnä muualle. Arvosijalla Nissilän tuotannossa on vajaa vuosi sitten ilmestynyt »Suomalaista nimistöntutkimusta», tiedokas kompendi monista alan keskeiskysymyksistä, joiden selvittämiseen tekijä itse on tuonut merkittävän panoksen. Virittäjän tämänker-

taisessa kirjallisuusosastossa esitellään tarkemmin tätä teosta, josta jo kuuluu olevan suunnitteilla saksankielinenkin sovitelma. — Maininnan ansaitsevat myös Nissilän historialliset julkaisut, ennen muuta hänen osuutensa Viipurin suomalaisen lyseon 50-vuotismuistoteoksessa (1946) ja laaja »Viipurilainen osakunta I» (1953), jonka aiheena on osakunnan historia Turun akatemian aikana.

Nimistöntutkimuksen elinehtona niin meillä kuin muuallakin ovat kunnolliset ja tarpeeksi laajat aineskokoelmat. Niiden kartuttamisesta kauan huolehtineessa elimessä, tieteellisten seurain paikannimitoimikunnassa, Nissilä oli mukana 1940—51; osittain toisten tieteellisten seurain paikannimikomiteaan, jonka huolena oli vanhoissa asiakirjoissa säilyneen nimistöaineksen poimittaminen, hän kuului jäsenenä 1945—47 ja sihteerinä 1947—57. Molempien toimikuntien työtä keskitetysti jatkavassa Sanakirjasäätiön nimistöjaoksessa Nissilä on ollut jäsenenä vuodesta 1957 ja arkistonhoitajana vuodesta 1958. Varsinkin tässä tärkeässä tehtävässä hän on voinut tehokkaasti toimia sekä tutkimuksen että myös käytännön nimikulttuurin hyväksi: muutamassa vuodessa hänen hoitamansa nimiarasto on kasvanut ja uudistunut ennen näkemättömän ripeästi, ja samalla on vihdoinkin saatu vakinaiselle kannalle mm. maanmittaushallituksen julkaisemien karttojen nimistön järjestelmällinen tarkastus. Nissilän erityisenä vaalikkina on ymmärrettävästi ollut katoava luovutetun Karjalan nimistö; sen tallennusta hän on edistänyt useilla suunnitelmillaan keruukilpailuilla ja viimeksi

uudella keruurynnäköllä yhteistoimin Karjalaisen kulttuurin edistämissäätiön kanssa, jonka nimistöjaoksen puheenjohtajana hän on ollut vuodesta 1961. — Suomalaista tutkimusta Nissilä on tehnyt laajemmaltikin tunnetuksi mm. osallistumalla esitelmöijänä useihin kansainvälisiin nimistöntutkimuskongresseihin— viimeksi Amsterdamissa tänä vuonna merkkipäivänsä aikoihin —, toimimalla maamme edustajana Louvainin kansainvälisessä nimistökomiteassa (vuodesta 1952) ja hoitamalla Suomen osuutta aikakauskirja Onoman julkaisemassa onomastisessa bibliografiassa. Hänen kynänsä ovat lähtöisin myös Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid -teoksessa julkaistut suomalaista nimistöä koskevat artikkelit.

Uraa Viljo Nissilä on uurtanut alansa yliopisto-opetuksessakin: 1948 hänet nimitettiin Helsingin yliopiston ensimmäiseksi itämerensuomalaisen paikannimitutkimuksen dosentiksi. Nykyiseen virkaansa Jyväskylän korkeakoulun apulaisprofessoriin hän sai nimityksen vuoden 1962 alusta.

Viljo Nissilän, Virittäjän uutteran avustajan, merkkipäivänä yhtyvät onnen ja jatkuvan työvireen toivotuksiin varmaan mielihyvin kaikki lehtemme lukijat. Päivänsankarille ei mikään liene sen mieluisampaa kuin että mieskohtaitten onnittelevien ohessa muistetaan toivottaa menestystä myös Nissilän yksinäisenä ahertajana vaalimalle tieteen saralle ja hänen hoivaamalleen arkistolle, joka muuten sekin kokee kauan odotetun merkkitapauksen juuri näihin aikoihin: arkiston lippuluku näet kääntyy toiselle miljoonalle.

TERHO ITKONEN